

14

C_{III}-9

У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 26. ЈАНУАРА 1873.

ГОДИНА II. ЈУН ПОЗОР УРЕЂУЈЕ

ИШТЕ БРОЈ 12.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАВАКА. — ОТОЦИ ЗА НОВИ САД 40, А НА ОСТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ
НАПЛАЋУЈЕ ОЕ ОД ЈЕДНЕ ВРОТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ ОВАКИ ПУТ.

ИЗ ЖИВОТА ЈЕДНЕ НЕМАЧКЕ ГЛУМИЦЕ.

„У Хамбург!“ — рече ми у зиму год. 1826
мој драги колега, дворски глумац Вајс, неком при-
ликом у краљевској позоришној згради у Бер-
лину, кад га запитах, куда да идем гостовати за
време мога допуста.

Колега Вајс беше негда омиљен члан хамбуршке позорнице. Срце му се топило приповедајући ми одушевљено о свима милинама, које ме очекују у тој поноситој слободној вароши. „Само се у Хамбургу уме живети — добро живети,“ говораше ми он. „Ох! кад само помислим на хамбуршку кујну, па на хамбуршко вино. Па онда како су хамбуржани гостољубиви! Берлине, Берлине, на песку си зидан!“

„Ал' поворница, уметност — публика...“ у-
шалох му смејуби се у реч.

„Чело моје,“ — рече он — „све то већ лежи у самом имену великог песника и хамбуршког драматурга Готхолда Ј. Лесинга а исто тако у имену великог приказивача људи Фридриха Лудвига Шредера. Он беше несташан, лењ, лакоуман деран, — права бекрија — али божанствена искра уметништва беше у њему скривена. Тад му као с неба паде шака од Виланда преведени Шекспир, и скривена искра разбукта се за тили час у живи пламен. Пусти „Фриц“, који доnde сматраше испод свога достојанства, да само и једну једиту улогу научи на памет, и који сва-гда, онако екстреморисаше — тај двадесетогодишињи младић изобразио се помоћу Шекспира дивном озбиљношћу за правог глумца, мудрог управитеља и вредног позоришног писца. Јудска истина беше му нада све. Један бечки глумац, који га је г. 1776 гледао у Хамбургу када је играо у некој комичној уловзи, пише о њему

ево ово : „Шредер је без сумње један од највећих комичара. Ништа му не беше претерано. Играо је тако истинито, лепо и природно, да су му се дивили познаваоци уметништва. Никад се није ачио и дедачио. У сценама, где није ништа имао да говори, никад није прекидао и гру свога друга. Ја не видех још ни једног тако финог глумца.“ Из финог комичара постаде најдивнији Хамлет, најужаснији Лир ! Истина ! Истина нада све ! — беше му и ту уметнички мото. Он рече једном у неком малом друштву : „Ја мислим, да могу све приказивати, што је песник, ако је остао веран природи, и хтео да изрази речима или радњом својих особа, и ја се надам, да ни у једном комаду не ћу заостати иза праведних захтева познаваоца људи а да не узмем у помоћ другога огледала осим истине. Уметништво не може схватити више а да не пређе у уметничко усилјавање. Ви видите, за што и Шекспир, тај син природе, све тако лако изражава, све као наручено ; за што ме где које тако дивно и тако красно песничко место стаје толико борбе и труда, докод та с природом не изједначим ; за што га тако ређи морам да збришем да само са карагтером не би стајало у опреци. Мени није стало то тога, да ја блистам и да се одлигујем, већ да испуним и да будем доиста оно што приказујем. Ја хоћу да свакој улови дадем оно, што је њено, ни мање ни више . . .“ И то је тај прави приказивач људи радио, а његови га другови подржаваху по својим силама. С тога хамбуршка позорница и беше прва у оно доба. А и публика још не имаћаше времена да заборави на Лесингову и Шредерову школу. Знате ли, шта је радио Шредер,

када су Хамбуржани ладно примили шекспирог „Хенрика четвртог“? Он је Фалстафа вештачки одиграо. На крају приступи Фалстaf — Шредер лампама и рече: „У нади, да ће се све боље разумети овај шекспиров ремек, који износи обичаје, што су друкчији од наших, сутра ће се опет давати...“ И Шредер га непрестано понављаше, ма да то по благајну не беше корисно. Тим двострусим образовањем глумаца и гледалаца прибавио је он својим глумцима приступа у најбоља друштва у Хамбургу, као што га једва имајаху први уметници у Берлину и Бечу. Онај стари бечки глумац, који за Шредерово доба по налогу цара Јосифа дође у Хамбург, да се упозна са тамошњом позорницом и да одличне снаге за Бече ангажује, пише нама о томе: „По гласу могу упутства трудио саме се, да се известим о моралном владању тога друштва. Сав Хамбург даде му сведочбу о добром владању. Чланови његови имају приступа у најотменијим породицама. Бројман ручава скоро сваки дан под овдашњег енглеског министра, чији је љубимац. Сви се скоро баве књижевношћу. Они се особито одликују пријатељском међусобном слогом. Колико нема сплетака због улога, и они су толико разумни, да своје мање заједнице не трлаје пред људима...“

Шести дан приспем са мојом матером у Хамбург. Представим се управитељу Херцфелду. Поред свих својих 60 година беше он непрестано лепа и пријатна, племенита појава. С неквом сам вољом играла у оној старој позоришној згради! Не беше велика. Могло се говорити природно без напора. Свака се речца могла разумети, ни једна се пртица није изгубила. Па какав китњаст венац ретких дарова прими ме усрдно у своју средину! Па онај ансамбл, она складна заједничка игра. Јест, колега Вајс имао је право: наука и дух Лесингов и Шредеров још првејаваху хамбуршту позорницу. Управитељ Херцфелд беше од те старе, велике школе и поучаваше и даље у духу мртвих учитеља. Из игре сваког глумца проговарале су речи: „Не узимам у помоћ другога огледала осим истиће“ — и: „Мени није стало да ја блистам и да се одликујем, већ да испуним и да будем доиста оно, што приказујем!“ и да је ово у виши

Већ после улоге понуди ме управитељ Херцфелд да се уз одличну награду стално антагонијем на хамбуршкој позорници као прва љубавница. Ох, како би радо била пристала, да међу тим љубазним уметницима онако по вољи одиграм све улоге. Алу мој берлински уговор везивао ме је на три године.

А и хамбуршка публика изразила је једног вечера гласно своју жељу, да останем као сталан члан. У комаду „Мехикански младожења“ играла сам „Сојчицу.“

У четвртој радњи пита Алонзо — Херцфелд: „Реци, Сојчице, љубиш ли ме?“

Сојчица шапне стидљиво: „Љубим!“ „Гласније, Сојчице!“ молише Алфонзо. „Љубим! љубим!“ — напада, некоја када је „Још гласније, Сојчице, — срце на срце, груди на груди!“

Тада Сојчица топећи се од љубави гласно узвиши: „Љубим“ и наде силно љубљеном мужу око врата. Затресе се кућа од бурног тапшања и узвика допадања... Кад у једанпут нечији јасан глас све остале надвига:

„Нека остане Сојчица овде!“ — и на скоро заори се цела кућа од тих речи.

Стајах сва збуњена, а од тешке милине облиш ми сузе лице.

„Морате одговорити публици!“ — шанташе ми Алонзо.

„Не могу — не знам шта да одговорим!“ пројецирам.

„Само једну јелиту реч!“ молише Алонзо.

И ја ступим напред и у тешкој радости промуцам баш не најоштроумније речи: „Врло радо — али не смем!“

„Нека опет дође — на годину!“ — викну исти глас — а кућа се опет заори.

„Хобу! хобу!“ повицнем радосно машући главом.

„Браво!“ — узвиши гласовоћа, а сви остали за њим.

„Хоћете ли доиста опет доћи?“ запита ме управитељ Херцфелд када се спустио застор.

„Ево руке!“ он за више сада је веома јак, па ипак не можоћи одржати речи честитоме човеку. Јер већ на пролеће зеленила се трава на његовом гробу.

Већ је сада јако јакрикож, јакен у оба чија

ДА М С Т И Ђ. Ђ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

* („Нашила врећа закрпу.“) Овај шаљиви комад одигран је у недељу 21. јануара добраје, а публика се на сву меру пасмејала и изашла је из позоришта у добром расположењу. Како у нас троше снагу и време своје око једног и истог посла наши радници на књижевном пољу, нов је доказ и овај комад ког је Л. Телечки посебно. Осим ове посребре, преведен је овај комад још од тројице различитих писаца. Тако се у Београду даје овај комад под именом „С поља гладац, а изнутра јадац“, у Загребу су га крестили именом: „Слепарија“ а један од млађих наших писаца превео га је под именом: „Шљиве за брашио.“ Оваква радња могла би се још оправдати, да је то какав класичан комад, али овако мора ти се, и ако не беше, растужити срце и мораши уздалгути: кад ће већ једном и у нас доћи време, да се спаге наше поделе у раду!

П О З О Р И Џ Т Е.

* (Народно позориште у Загребу.) За месец фебруар о. г. одређен је, ако се књиве затгреке не десе, овај ред позоришних представа: 1. фебруара: „Цигалка“, опера у корист певача Грибина. — 2. фебруара: „Преузвишест или Швигурица“ и „Марија кћи пуковније.“ 4. фебруара: „Госпођа од Ст. Тропеза.“ — 5. фебруара: „Амелија“ опера. — 6. фебруара „Дебора“. — 8. фебруара: „Залупник остралски“, у корист Ј. Фрајденрајха. — 9. фебруара: „Брани“, опера. — 11. фебруара: „Цигалка“ опера. — 12. фебруара: „Царичини сужњи“, и „Кардиналово кумче.“ — 13. фебруара: „Брачне попуде“, изворни комад од Томића. — 15. фебруара: „Марта“, опера, у корист певача Капитана. — 16. фебруара: „Хоће да вратује“. — 18. фебруара: „Именаџи“, изворни комад Ј. Јурковића. — 19. фебруара: „Марта“, опера. — 20. фебруара: „Слика госпође Жапете“, изворни комад В. Ђорђевића. — 22. фебруара: „Фауст“, опера. — 23. фебруара: „Позоришна безумност“: — 25. фебруара: Вапредна представа у 4. састава „Лумпацијус вагабундус“, а увече сјајни бал у позоришној дворани.

К Ј И Ж Е В П О С Т.

* (Мађарски лист „Атенеум“) што је од нове године почeo у Пешти излазити, донео је у првом свом броју ову белешку о српској књижевности: „На огњишту српских књижевних и других интереса у Помореји. Саду изашле су не давно из штампе „Све песме“ Јоване Јовановића, пајизвренијег српског живота писника. Јовановић добро позијае и мађарски читалачки свет из листова, јер је он превео „Витеза Јована“ и многе друге мање песме, од А. Петемија, „Толдију“ и „Толдијину старост“ и многе баладе од Јована Арапа, и то тако красно, да је српски свет у оно време потпуно уважио племените памере и телје Јовановићеве. И „Кишија Гудијево друштво“ признато је заступе Јовановићеве тиме, што га је за свога члана изабрало. Његове лирске песме прави су бисер и онако веома богатог српског писништва. Оне грле лепоту природе, љубав, доможубље (родожубље) и јунаштво. О

својим песмама што природу хвале, вели сам писник: „Да их руке чују, а славуји прижељкују.“ Песмице, што их је жени својој и детету своме писао, најлепши су најпит његове писничке душе као мужа и оца, који уме њежно да љуби. У многим његовим песмама има здравог хумора и ошtre сатире, тако, да у тој врсти један он стоји међу српским писништвима. Штета што су га прилике примираше да иде у свом садањем животу таком стазом, па којој му радња мање симпатије указује према мађарској држави, (?) него његова пређашња књижевна радња према мађарском писништву.“

С И Т Н И Ц Е.

* (Французи и Словени.) У Паризу се склопио одбор, коме је задатак, да словенским народима шаље бесплатно француске књиге. Овај одбор хоће да ма којим начином докаже како су Французи захвални овим словенским народима, који су према Француској засведочили своју љубав за време невоље, што је за ових последњих година притисла Французе. Свој посао почети одбор шиљањем француских класичних дела и речника. Сва дела шиљаје одбор ученим и књижевним друштвима. Тим начином моћи ће се измењавати међусобно књиге и отвориши у Паризу словенска књижара, у којој ће се продајти дела свих словенских списатеља.

* (Како може и драма спаси живот.) Пре последњег француског рата дође цеки млад писник управитељу француског позоришта у Паризу и преда му драму од пет чинова. Кад је управитељ прочитао рукопис, одговори му: „Лепо, лепо, али вам би комад био много бољи, кад би га скратили. Начините од пет чинова три, па ће се комад представљати на најбољој позорници.“ — „Пи пошто“ — одговори млад писник — или пет чинова, или ип један! Да ми је о главу, не мењам ни слова!“ И тиме оде. После неког времена оде наш писник у војнике, да брани своје отаџство од Немаца. У боју код Версаја осети уред љута боја, да га је нешто од острога ударило у кук. У окршају не имаде кад да разгледа шта је то, ал' кад се врати у вече уоко, види, да му је тане пострелило телјак, у ком је била и његова драгоценна драма. Ћоје разгледати, да јој се ипје што дрогдило и повише сав ван себе од весеља: „Гле, браћо! Да послушај позоришног управитеља, ето ме дајас мртва! Погледајте само, пак је зрио на почетку четвртога чинка стало.“

(Свети Сава у Котору.) Дад светога Саве прослављен је као обично у „Јединству“ словенској читаоници у Котору. У славу тога дана приређена је била забава, на којој је ово било: 1. „Химна Св. Саве“ од А. Шулца, 2. „Судбина парода“ говори Р. Ковачић, 3. „Словенска увертира“ од Титла, 4. „Ој Милош“ песма Р. Милића, мелодија Ј. Гиљаче. 5. Декламује „Косовку дјевојку“ Ана Липовчева. 6. Валка „Јутренji поздрав“ од Б. Бема. 7. „Боже силни“, песма Прерадовића, сложио Топачовски. 8. „Српски народни потпурни“ од А. Срде. 9. „Песма Св. Саве“ од Ј. Сундечића, сложио Шалгети. 10. „Вратски цвијет“, корачница, од Ј. Огњеновића.

